

Nionde roten, tomt 51

Kvarteret Klädespressaren

Tjugonde roten 1637–57v

Spannmålgatans norra sida

Elfte roten 1657h–70

nära östra vallen

Västra delen av 9.51

Enligt Gustavi tomtöreslängd ägde *Christian Pluss* här 2 tomter 1670-73. Åbo på en av tomterna var 1673 *Hemming Nilsson Böcker*, som stod för gården 1674-81. Christian Pluss efterträdare i äktenskapet *Jacob Danielsson* begärde 4.6.1683 laga värdering av två tomter belägna vid Lilla Bommen nedanför Anders Masthuggares och Hemming Böckers tomter.

Hemming Nilsson Böcker

1673-81 I tomt M1676

Vid kämnärsrätten den 10.5.1672 mötte Hemming Nilsson Böckers hustru Christian Pluss. De tvistade angående ett gårdeköp om 65 rdr, varav 30 rdr skulle utgivas omedelbart och de 35 återstående nästkommande Laurentiitid. Christian Pluss skulle enligt Hemming Nilssons hustru ha lovat att ej kräva penningar förrän köparna hade erhållit gårdebrevet för pantsättning. Första uppbud hade ägt rum redan 11.9.1671. Hemming Nilsson hade betalt första terminen på 5 rdr när och ändå vägrats att hävda och nyttja platsen. Rätten beslöt, att tunnbindaren och hans hustru skulle få tillträde och gårdebrev, när de 5 rdr hade betalats.

Den 25.9.1699 (AIIb:4) uppvisades i rätten Hemming Nilsson Böckers och *Oluf Andersson Gubbes* obligation till banken för lån av 30 d smt. De pantsatte Hemming Nilssons gård belägen på Spannmålgatan östan över hamnen en halv tomt och dess påstående hus till gatan och Mäster Oluf Gubbes hela tomt på Sillgatan mellan Hans Skottes på östra och Nils besökares på västra sidan. Lånet inlöstes den 25.7.1701, då gårdarna stod under värdering.

En ny pantsättning skedde den 18.6.1708 till *Jöns Perssons* barns förmyndare *Johan Kierrulf* för lån av 100 d smt. Hemming Nilsson Böcker hade magen *timmerman Nils Jacobsson*, som ämnade bebygga tomten ("lagar sig av att bebygga"). Hemming Nilsson Böcker pantsatte hus och gård, en halv tomt på Spannmålgatan på norra sidan mellan mäster Lorens Carduansberedare å östra sidan och sal Anders Masthuggares å västra sidan.

Hemming Nilsson Böckers tomt värderades 100, husen 160 och lösöret till 10 d smt 1715. Hemming Böckers "fattiga" änka bodde 1717 i gården tillsammans med soldathustrun *Annika Hemmingsdotter*, fattige Nils Jacobsson Timmerman, hantlangaren *Sven Enggren* med hustrun *Britta Falck*, fattiga stadtjänareänkan *Anna Andersdotter* och båtedrängen *Rasmus Olsson* och hans hustru *Dordi Andersdotter*.

Den 13.1.1719 visade *båtekarlen Nils Persson* köpekontrakt upprättat med *Margareta Persdotter* sal Hemming Böckers änka den 21.2.1716. Hon och hennes tre döttrar hade sålt sin halva gårdspart belägen mellan Lorens Karduansmakares gård å östra och klädesvävare Apelmans hus å

västra sidan till Nils Pehrsson för 250 d smt. Eftersom det rörde sig om en halv gård fick Nils Persson ej fasta på gården, blott inprotokollering. Försäljningen hade emellertid ägt rum under det att en av Margareta Pehrsdotters svärsöner *Arvid Nilsson Stenberg* varit fången i Norge. Denne klandrade köpet och övertog gården vid hemkomsten. I tomtöreslängden kallas han 1720 *Arvid Nilsson murgesäll*.

I maj 1715 hade soldaterna *Arvid Stenberg*, *Johan Löfgren* och *Pehr Dahl* gemensamt klagat över att de icke fick förtjäna pengar genom murarbete trots att Stenberg var utbildad murare.

Tomtöreslängden 1725 talar om murgesällen *Arfwed Stenbergs* halva gård. Den andra halva gården tillhörde hantlangaren *Albrecht Skärman* med borgaren *Rasmus Hindriksson* som inneboende. *Albrecht Skärman* kallas först *artillerigesäll*, sedan *artillerilådmakare*, 1725 års rulla för Göteborgs och Bohusläns artillerikompani (KA) kallar honom hantlangare, 29 år och 2 mån, född i Halland, gift och tjänstgörande sedan 6 år. Han ägde sin halva gård 1745 men ej 1750, då den hade övertagits av *karduansmakare Jonas Holmberg*.

Vid rådhusrätten den 14.3.1730 delgavs artillerikarlen *Albrecht Scharmans* hustru *Anna Jönsdotter*, hennes fader, den för 20 år avlidne stadstjänaren *Jöns Torbjörnssons* obligation till hospitalet av den 8.5.1697 varpå resterade 68 d smt. Hennes man var kommenderad till Marstrand. Faderns gård var behållen och skulle utauktioneras om skulden ej ofördröj ligen betalades. - Något släktsammanhang bör väl denne *Albrecht Skärman* ha med fabrikören och flaneltryckaren *Albrecht Skärman (Scharman)* som 1773 köpte jungfrurna *Säfwedahls* gamla gård av sockerbagaren *Herman Gieseke* (6.47).

Arvid Stenbergs halva gård ägdes 1730-50 av *båtsmannen, sedermera stadsfiskaren Cornelius Olsson* men hade också den före 1755 övertagits av grannen i öster *karduansmakaren Jonas Holmberg*.

I en skrivelse till magistraten (EIIb:67, 30.8.1751) besvärade sig färgaren *Friedrich Erasmus Bismarck* och änkan *Maria Dimberg* över att en myckenhet vatten och orenlighet skulle utflyta från *karduansmakaren Jonas Holmbergs* gård, som skadade deras hus. *Holmberg* kom med likartade klagomål på dem. Vid besiktning av *Lars Eriksson Ahlbom* och *Anders Hellman* den 18.9.1751 visade det sig att *Holmbergs* tomt saknade rännsten om man icke räknade med en av lös jord som strök tätt intill *Dimbergs* änkas hus och bakvägg, varigenom änkans hus (10.1) hade sjunkit och tagit skada av vatten, som flöt in i hennes rum och orsakade en "elak och sjuklig stank". En riktig rännsten borde uppsättas en halv aln från väggen. Även *Bismarck* tog skada på samma sätt. En lös och svampig grund behövde stensättning (se 10.2-3).

1759 skrev *Jonas Holmberg* till magistraten (EIIb:94, 27.3.1759) att han den 28.6.1750 av magistraten hade förordnats till förmyndare för murmästare sal *Börge Mellenbergs* yngsta dotter, jungfru *Anna Cecilia Mellenberg*. Han ville befrias från förmynderskapet, då hans hälsa dagligen avtog och han var till åren kommen. Någon gång efter 1760 övergick gården till *överskärare Johan Wilhelm Preutzner* som står skriven för den i tomtöreslängden 1765. Hans ägotid blev icke långvarig. Hösten 1769 skrev *Jonas Holmberg* angående ett utsökningsmål mellan honom och *överskärare Johan Wilhelm Preutzner* och dennes hustru *Catarina Dimberg*. (Var hon dotter till klädesmakare *Sven Jonsson Dimberg* och gift 1. smeden i *Borås Gunne Vinberg*? Se 10.1.) Den 13.2.1770 ägde auktion rum på begäran av *karduansmakare Jonas Holmberg* (och änkan *Catarina Preutzner*, se nedan) av *överskärare Johan W Preussners (Preutzners)* hustru *Catarina Dimbergs* hus och gård på *Spannmålsgatan*, som inropades av *Jonas Holmberg* för 1 000 d smt.

I april samma år (EIIb:140) skrev Catarina Preutzner att hon för en tid sedan hade begärt auktion och uppbud på sitt hus och gård på Spannmålgatan för att med köpeskillingen kunna betala sina barns tillagda fäderne, 72 d smt för vart och ett av de fyra barnen (288 d smt). Jonas Holmberg hade vid auktionen icke betalat mer än 1 000 d smt för gården trots att gården vid inköpet kostat henne 2 200 d smt. Nu ville hon lyfta så mycket av köpeskillingen, att barnens pengar kunde utbetalas.

Om Jonas Holmberg återflyttade hit är väl osäkert. (Han hade den 26.11.1759 första gången låtit uppbjuda ett uppå Östra Hamngatan beläget hus och gård mellan Herr Major *Ditmers* gård å östra och handelsmannen Herr *Anders Barthengrens* å västra sidan, som han 29.8.1759 köpt av konduktören *Johan Adam Carlberg* och dennes hustru *Catarina Charlotta Schmerfelt* för 5 500 d smt). Han avled 30.11.1777 och efterlämnade då en stor förmögenhet. Däri ingick bl.a. hus och tomt på Spannmålgatan mellan tunnbindare *Smedberg* i väster och hökare *Lundsten* i öster, värt 3 000 rdr specie. Detta hus övertogs av sonen *Lorens*, också han karduanmakaremästare (liksom hans farfar *Lorens Holmberg* d ä). Jonas Holmberg ägde också Båstorp Östergård i Skepplanda, värt 8 990 specie. (Bou 30.5.1778).

Jonas Holmberg var gift tre gånger: 1. med *Gunilla Jonsdotter* (bou 17.8.1733), 2. 25.9.1733 med *skräddaren Anton Selles* (död 1731) änka *Helena Detterström*, 3. *Catarina*, som efterlevde.

Sonen *karduanmakaremästare Lorens Holmberg* d.y.fick burskap 30.10.1770, död barnlös den 21.1.1815. Under hans ägotid ödelades fastigheten av den stora eldsvådan i februari 1794. Men vid sin död efterlämnade han (bou 23.2.1815) ett grundmurat stenhus med tomter 51-52 i nionde roten vid Spannmålgatan med garveri. Han skänkte egendomen till systersonen *karduanmakaremästare Samuel Boström* (11 000 rdr banco). Ett mindre stenhus med tomt nummer 53 skänktes *Samuel Boströms* syster (se nedan).

Östra halvan av 9.50

Joan (Johan) Carduansberedare 1658-61, 1663

1666-75, Jöns karduanmakare, 1676, M 1676: änkan I tomt

Gustavi tomtöreslängd: *Christian Pluss* 1670-73, *Arvid besökare* 1674,

Hans Bengtsson Måsse (Måssöe) 1675-81 (senare bosatt Kungsgatan)

Anders Joensson karduanmakare

1681

Den 26.9.1692 lånade *Anders Joensson karduanberedare* av kaptén *Johan Braun* och pantsatte sin gård på Spannmålgatan mellan *Hemming Bötters* å ena och *Helge (Sigfridsson) Timmerman* å andra sidan. Samma grannar namnes vid ny pantsättning 29.8.1695 (EII:12, 6.7.1696). Den 17.1.1699 lät biskopinnan *Margareta Walleria* lagbjuda *Anders Karduanmakares* hus och gård på Spannmålgatan för skuld. Det rörde sig då icke om själva huvudgården utan om en liten bakgård, som *Anders Joensson* skaffat sig sedan han sålt den tidigare ägda gården. Först sålde *Anders Joensson* hälften av sin gård till *handlanden William Kinnaird*, som 6.7.1696 uppbjöd hus och gård mellan *Hemming Böcker* och *Helge timmerman*, som han köpt av *Anders Joensson* för 100 d smt. *Karduanmakaremästare Lorens Holmberg* köpte den andra hälften för 140 rdr kulant och uppvisade köpebrev den 9.12.1697. Den 21.8.1699 kunde *Lorens Holmberg* uppbjuda

hela gården, som han dels köpt av Anders Joensson, dels av hans kreditorer för 360 rdr. Som granne i väster namnes Hemming Böcker.

I en supplik 1699 (EIIa:15) klagade Anders Joensson karduanmakare över att han satt "fördjudpad i största fattigdom" med fem barn. Tvärt emot sin vilja hade han måst försälja sin gård till karduanmakaren Lorens Holmberg på grund av ett lån han tagit av segelmakaren *Roluf Rolufsson* på 50 rdr courant. Han "hade inte så stort rum som han med de fattige sina kunde luta huvudet emot. Men som bem:te Lorentz på sådant wijs besitter gården efter dess lengd och bredd, som iag honom en tijd bebodt, och iagh lijkwijst köipt en lijten Platts i samme gårdh, som intet angår Contractet eller sielfwa Tompten af häradsskrifwaren Jacob Danielsson", så begärde han att "magistraten ville honom samma plats förunna".

Den 8.6.1699 skrev S D *Wallerius D:son* angående laga uppbud på Anders karduanmakares bakgård på grund av "k moders" krav.

I maj 1706 skrev Anders Jonsson karduanmakare till magistraten (EIIa:18, 28.5.1706) att han för sju år sedan hade mist sin gård på Spannmålgatan till Lorentz karduanberedare. Han hade av magistraten lovats en annan plats i vederlag för baktomten men detta hade ej uppfyllts. Nu satt han husvill med hustru och fyra barn. Han ansökte om en liten plats "utom Nye Port ved dammet", som han kunde sätta en liten stuga på.

1715 hade Anders Joensson karduanmakare anledning att skriva en ny inlaga till magistraten (EIIa:27, 20.10.1715). Hans avlidna hustrus broder karduanmakaren *Håkan Larsson* hade avlidit 1710, då Anders Joensson, som var närmaste släkt, vistades i Wismar och Anders Joenssons trenne döttrar "var ännu på tyska bottnen". Deras arvslott innestod ännu hos sal mäster Lorentz karduanmakares hustru. Döttrarna hade åtagit sig att disponera den sal svågerns egendom.

Borgaren och karduanberedaren Lorens Holmberg pantsatte för lån av 100 rdr till Kristine kyrka sin halva tomt och dess påstående hus "jämte den andra halva tomten, som jag nu för dessa penningar löser" enligt obligation den 19.9.1699.

Efter Lorens Holmbergs första hustru upprättades bouppteckning 6.4.1714. Upptog gård "afsides emot vallen", värd 800 d smt. Hans första hustru *Agneta Schenk* var dotter av bokbindaremästare *Johan Schenk* och *Johanna Kuhn* och änka efter skomakaremästare *Christoffer Geppert*.

Men i skattningslängden 1715 värderades Lorentz Holmbergs tomt till 100, huset till 400 och lösöret till 300. Bouppteckning efter honom själv ägde rum 1716 (1716:432), då han efterlämnade sonen *Jonas*, dottern *Annika* och änkan *Ingeborg Svensdotter*, död 1732 och halvsyster till *Gunilla Svensdotter*, död 22.3.1751 och g m *hustimmerman Anders Persson*. (Berg I:2, 241). Enligt upphandlingslängden 1717 var Ingeborg Svensdotter redan omgift med *karduanmakaren Lorentz Hageman*, vilken i längden avslöjar sig som tobaksrökare. Han hade erhållit burskap 4.3.1714. Han hade detta år gesällen *Nils Nilsson* och pigan *Ella Nilsson*. Han blir den nye "Lorentz karduanmakare", som förekommer i tomtöreslängderna t ex 1720 och 1730, det sistnämnda året med *gesällen Jonas Holmberg*. Troligen för att lösa ut arvingarna efter Ingeborg Svensdotter och till husreparation lånade Lorentz Hageman den 30.1.1733 500 d smt av *Nils Andersson Wennerberg* och pantsatte gården på Spannmålgatan. Den 10 december samma år lånade han 100 d smt av *kommisarie Samuel Schutz* och pantsatte hus och gård på Spannmålgatan mellan båtekarlen Anders Andersson å östra sidan och stadsfiskaren Cornelius å västra sidan. Gården förekom också i bouppteckningen efter Lorentz Hageman och hans "för två år sedan avlidna hustru" Ingeborg Svensdotter, då den värderades till 565 d smt. Hageman var barnlös och ägde inga anhöriga i Göteborg.

Efter Lorens Hagemans död ägdes gården av styvsonen *Jonas Holmberg* d.y. Han hade erhållit burskap som karduansmakare den 1.8.1733. Tillsammans med *Johan Nygren* och *Erik Westberg* (se 10.91) begärde Jonas Holmberg att få bilda ett eget Karduan- och läderbindarämbete i Göteborg (Berg I:2, 241). Om gårdens fortsatta historia: se gården väster härom”

Senare uppbud av 9.51–52

karduansmak Samuel Boström	20.3.1820
karduansmak J P Kindberg	7.9.1835